

Sisältö

Merkitysanalyysi Äänioikeus-toilettilaukusta	1
Johdanto ja reflektio	1
Esine	2
Lahjasta matkatavaraksi.....	3
Koristeesta käyttöesineeksi.....	4
Materiaalin historia ja tulevaisuudet	6
Päätelmät	7
Kansatieteellinen materiaalisin kulttuurin tutkimus	8
Johdanto	8
Käsitteet	8
Menetelmät ja aineistot	9
Soveltaminen Äänioikeus-toilettilaukun tutkimukseen	11
Lähteet.....	13

Merkitysanalyysi Äänioikeus-toilettilaukusta

Johdanto ja reflektio

Valitsin merkitysanalyysin (Häyhä ym. 2015) kohteeksi yksittäisen esineen jota käytän toilettilaukkuna. Sitä voi kuvailla paitsi minun, myös design-merkki Globe Hopen toilettilaukuksi valmistajansa mukaan tai eduskuntatalon peitteestä tehdyksi toilettilaukuksi sen materiaalin perusteella. Työn pohjana on lyhyempi harjoitus jonka tein KANS3171 -kurssilla alkukeväällä 2020. Tuolloin valitsin laukun edustamaan nykyaikaista esinettä. Esine onkin nykymuodossaan melko uusi ja siksi esineen historialliset kontekstit sijoittuvat viime vuosikymmenelle.

Aluksi kuvaan laukun ilmiä ja merkityksiä itselleni oman havainnointini perusteella. Tein tämän työn yhteydessä yhden teemahaastattelun Globe Hopen entisen työntekijän kanssa, millä pyrin tavoittamaan laukun autenttista historiaa ja monimerkityksisyyttä. En saanut yhteyttä muihin mahdollisiin merkityksenantajiiin mutta analysoin laukun muita merkityksiä työn lopussa verkkolähteiden perusteella.

Esine

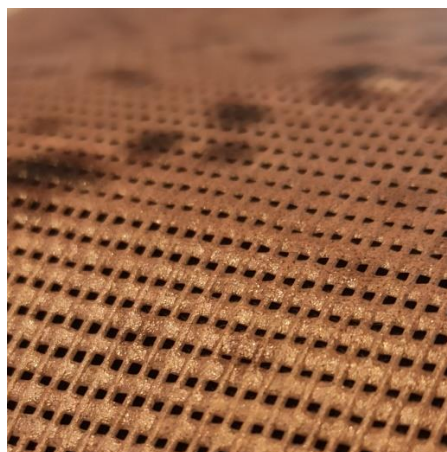
Laukku on jotakuinkin neliskulmainen ja melko litteä. Eräs jälleenmyyjä ilmoittaa tuotteen tarkaksi kooksi 32 x 20,5 x 8 cm (Globe... 2020), mikä vastaa laukun ilmiä. Laukku on kuitenkin taipuisa ja kyseinen ”kahdeksan senttimetrin” syvyys ei siten ole yksiselitteinen. Silminnähdessä laukun pinta on epätasaisen vaaleanruskea ja vettä hylkivä, kosketettaessa se vaikuttaa sileän muoviselta. Lähikuvassa pinta on kuitenkin tasaisen reikäinen (Kuva 2). Tämä johtuu laukun pintamateriaalin, reikävinyylin ominaisuuksista (Haast. 1).

Laukun sisäpuolella on vuorikangas josta on tehty myös yksi sisätasku (Kuva 3). Materiaalit on kiinnitetty toisiinsa ompelemalla ja laukku avataan sen päällä olevalla vetoketjulla. Muita laukun ulkopinnasta erottuvia yksityiskohtia ovat ripustuslenkki laukun päässä sekä Globe Hopen logon ja liikemerkin yhdistelmä toisella sivulla. (Kuva 1)

Laukun käyttökontekstin takia sen sisällä on toistaiseksi myös omia, lähinnä päivittäistavarakaupasta tai apteekista ostettuja hygieniatarvikkeita kuten hiusvaha, kosteusvoide ja partakone. Nämä toiset esineet ovat osa laukun kokonaisuutta ja vaikuttavat myös sen ilmiäsuun. Laukun sisäpinnassa onkin tahroja yksilöllisinä jälkinä siitä, mitä sen sisällä on ollut ja miten sitä on käytetty. (Kuva 3) Useiden hygieniatarvikkeideni tyypilliseen käyttötapaan kuuluu, että ne kuluvat, loppuvat ja heitän ne lopulta pois. Siksi yksittäiset esineet eivät määritä laukun käyttöä; sen sijaan niiden yhteinen kategoria hygieniatarvikkeina kuvaa esineen autenttisuutta toilettilaukkuna.

Kuva 1. Valokuva laukusta.

Kuva 2. Laukun pinta.

Kuva 3. Laukun sisältö kesäkuussa 2020.

Kuva 4. Laukun tuotekuvaus.

Lahjasta matkatavaraksi

Laukun yksi keskeinen sidosryhmä olen minä, laukun nykyinen käyttäjä. Käytän laukkua tärkeimpien hygieniatarvikkeideni säilyttämiseen ja kun siirryn paikasta toiseen, myös niiden kuljettamiseen. Siirrän laukkua jatkuvasti Turussa olevan soluasuntoni kahden kylpyhuoneen välillä. Rationalisoin tämän käyttötavan itselleni sillä perusteella, että vain toisessa kylpyhuoneessa on suihku kun taas toinen on lähempänä huonettani. Lisäksi siirrän laukkua asunnon ulkopuolella, esimerkiksi kun matkustan mökille Kouvolaan, perheeni luokse Vihtiin tai ystävieni luokse Lahteen. Tällainen liikkuvuus kuvaakin esineen merkityksiä minulle. Laukku liittyy monipaikkaisen arkeni yksilökohtaiseen kontekstiin ja koen, että sen merkityksenä onkin tällaisen arjen helpottaminen.

Laukulla on minulle myös sen elinkaareen liittyviä merkityksiä. Yksi laukun kohtalonhetkistä oli, kun sain sen ylioppilaslahjana Vihdissä vuonna 2018. Antropologi Thomas Hylland Eriksen (2014) määrittelee lahjan antamisen funktioiksi muiden muassa yksilön oikeuksien täyttämisen ja sosiaalisten suhteiden lujittamisen. Tunnistan, että annan itsekin esineelle näitä merkityksiä. Laukku palauttaa mieleen ylioppilasjuhiani tunnelman ja tapakulttuurin jossa lahjojen saamista tosiaan pidetään ylioppilaan oikeutena. Lisäksi osa laukun merkityksistä syntyy sosiaalisessa suhteessa sen antajan kanssa: on merkityksellistä, kuka lahjan antoi.

Tuttavani joka antoi lahjan työskenteli antamishetkellä Globe Hopen Vihdin toimipisteessä. Olen käynyt toimipisteessä itsekin, muun muassa tutustunut tuotteiden valmistukseen lukior ryhmän kanssa. Siksi laukku saakin minulta kotiseutuidentiteettiini liittyviä elämyksellisiä merkityksiä: se on muisto aiemmasta kotipaikkakunnasta. Lisäksi peilaan itse laukkuun niitä merkityksiä jotka olen omaksunut Globe Hopen työntekijöiltä, joko aiemmin tai tämän työn tekemisen aikana.

[Koristeesta käyttöesineeksi](#)

Lahjan antanut tuttavani ja yrityksen muut työntekijät ovatkin esineen keskeinen sidosryhmä, joka antaa laukulle myös useita merkityksiä. Nämä merkitykset syntyvät haastattelun perusteella erityisesti laukun tuotantoprosessin ja siitä muodostuvan tarinan merkityksistä. (Haast. 1)

Laukku on tuotenimeltään "Äänioikeus" (Kuva 4) ja on osa Globe Hopen tuotesarjaa joka on valmistettu uusiomateriaalista. Materiaali on peräisin Eduskuntatalon näköispeitteestä joka koristi rakennuksen Mannerheimintien puoleista julkisivua kun rakennus peruskorjattiin Suomi 100 -juhlavuotta 2017 varten. Koska näköispeite oli kuvioitu, myös yksittäisen laukun väriyty on ainutlaatuinen, muista tuotesarjan tuotteista eroava. Kuitenkin tuotesarjan toilettilaukkujen malli on keskenään samanlainen ja oli Globe Hopella käytössä jo ennen tuotesarjan luomista. Haastattelussa siitä puhuttiin yhtenä yrityksen klassikkomalleista. (Haast. 1)

Globe Hopen strategiaan tai "DNA:han" kuuluu haastattelun perusteella kiertotalous "lineaarisen talousmallin" vastakohtana (Vrt. kuvaan 5). Kiertotalous näkyikin haastattelussa selvästi laukulle annettuna merkityksenä ja samalla laukun laajana, yhteiskunnallisena kontekstina: lähes kaikki laukun materiaalit ovat kierrätettyjä; vetoketjut kuitenkin tulevat uusina, suurimmaksi osaksi Tarvike Friman Oy:lta. (Haast. 1; Tuotanto... 2020) Kiertotalouden merkitys yritykselle näkyy myös laukun tuotekuvauksen taustalle painetussa tekstissä:

"The world does not suffer from the lack of material but the lack of mind. Being innovative and full of fresh thinking, Globe Hope came up with the idea of fabric redefined." (Kuva 4)

Lisäksi laukun tuotantoprosessiin kytkeytyi pyrkimys lähituotantoon. Ennen laukun tuotantoa Globe Hope oli neuvottelujen tuloksena ostanut peitteen laukun materiaaliksi, mitä voidaan pitää yhtenä laukun kohtalonhetkistä. Helmi-maaliskuussa 2017 (Eduskuntatalon... 2017) Globe Hope poistatti peitteen eduskuntatalon seinältä, jonka jälkeen peite kuljetettiin rekalla Tampereen lähistölle puhdistettavaksi painepesurilla. Globe Hopessa työskennellyt lisäksi muisteli, että Tampereelta materiaali puolestaan siirrettiin merirahtina Viroon, missä laukut ommeltiin alihankintana. Koska tuotanto siis oli transnationaalista, lähituotanto ei merkinnyt haastattelussa kotimaisuutta vaan materiaalin reittien lyhyyttä. (Haast. 1)

Globe Hope haki ja sai laukun tuotesarjalle Suomi 100-tunnuksen, mikä lisäsi laukun merkitystä suhteessa juhlavuoden yhteiskunnalliseen kontekstiin. Lisäksi laukun tuotantoprosessi videoitiin kokonaisuudessaan ja video jaettiin internetissä. (Reusing the... 2017) Haastattelun perusteella laukun tuotesarja oli "näkyvyydeltään ja tunnettavuudeltaan ja niinku esimerkkinä tosi merkittävä, se että ollaan niinku Suomen valtion tasolla". Tämän vuoksi laukussa "on kiva pala Suomen historiaa", laukku on siis edustava ja miellyttävän tuntuinen muisto nykyajan Suomesta. (Haast. 1)

Materiaalin historia ja tulevaisuudet

Koska laukun keskeiseksi merkitykseksi nousi haastattelussa kiertotalous, keskeiseksi teemaksi nousivat myös laukun ja sen materiaalin aiempi historia ja mahdolliset tulevaisuuskuvat. Haastattelun perusteella eduskuntatalon näköispeitteen valmistaja oli suomalainen. (Haast. 1) Täksi yritykseksi ilmoittautuu verkkosivuillaan Aitoossa ja Helsingissä toimiva yritys Flagmore joka kertoo valmistaneensa peitteen kesällä 2015. Flagmore toivoo verkkosivujensa mukaan, että eduskuntatalon ”näköis- ja valokuvapeitteistä riittää iloa tulevalle kahdelle vuodelle”. Koska toivomus ei siis ulotu peitteen jatkokäyttöön ja koska Flagmore ei ollut suoranaisesti yhteydessä toilettilaukun vaan vain sen materiaalin valmistukseen, Flagmorella ei mielestäni ole kovin selkeää roolia laukun merkityksenantajana. (Suurkuvatulosteet 2020)

Antavatko Eduskuntatalon henkilökunta, talon urakoitsija tai arkkitehtitoimisto merkityksiä peitteen päätymiselle kierrätykseen? Ainakin Eduskunnan tiedotteessa kerrotaan peitteen uusiokäytöstä muun muassa kassien materiaalina. (Eduskuntatalon... 2017) Tästä voi päätellä, että maininta kierrätyksestä toi tiedotteelle lisäarvoa ja käytölle annettiin siis positiivisia merkityksiä. Toisaalta haastattelun perusteella viestintä Eduskunnan kanssa ei ollut helppoa. Globe Hopessa oltiin myös toivottu, että Eduskunta hankkisi peitteestä valmistettuja tuotteita liikelahjoiksi. Tämä ei milloinkaan toteutunut - haastattelussa mahdolliseksi syyksi esitettiin niin sanottu ”torkkupeitto-gate”. (Haast. 1) Kyse oli vuonna 2010 nousseesta kohusta joka kohdistui kansanedustajille 127 euron kappalehinnalla ostettujen design-peittojen väitettyyn kalliuteen ja tarpeettomuuteen (Rantala 2016).

Haastatellun Globen Hopessa työskennelleen suositus esineen käytölle tulevaisuudessa on, että toilettilaukku pysyisi pitkään jokapäiväisessä käytössä ja sen jälkeen käytettäisiin jälleen uusien tuotteiden materiaaliksi, esimerkiksi sulattamalla muovipusseiksi. Tässäkin yksittäinen esine liittyy laajempaan ideologiseen kontekstiin: mitä useampi tuote uusiokäytettäisiin, sitä parempi. Uusiokäytölle vaihtoehtoisia joskaan ei yhtä toivottavia tulevaisuuskuvia ovat esineen joutuminen roskana kaatopaikalle tai polttolaitokseen sekä neutraalimpi vaihtoehto, museointi. (Haast. 1) Esineen tulevaisuudet jäävät kuitenkin materiaalin aiempien merkitysten tavoin osin pimentoon ja vaatisivat jatkotutkimuksia.

Päätelmät

Tein tämän merkitysanalyysin yksinomaan KANS1114-kurssia varten ja olin itse merkitysanalyysin ainoa tekijä. Siksi oli luontevaa tehdä analyysi yksittäisestä, omistamastani esineestä. Työn perusteella kuitenkin arvioin, että esine on harvinaislaatuinen edustava kuvaamaan useita laajempia konteksteja: tuotesarjan yhteisöllistä merkitystä Globe Hopen työyhteisölle, historiallista merkitystä suhteessa Suomen juhluvuoteen ja kulttuurista merkitystä suhteessa kiertotalouteen yhteiskunnallisena trendinä (Dufva 2020:46).

Merkityksellisyytensä vuoksi esine olisi julkisesti hyödynnettävissä esimerkiksi museossa tai kaupallisessa materiaalissa osana Globe Hopen tai eduskuntatalon tarinaa. Jos näin haluttaisiin tehdä, analyysikohteen tai museo-objektin rajausta tulisi kuitenkin arvioida uudelleen: Sopiva, vetovoimainen kohde voisi tällöin olla vaikkapa koko näköispeitteestä valmistettu tuotesarja. Uskon, että tämän työn tulosten kaltainen mikrohistoriallinen näkökulma kuitenkin elävöittäisi esityksiä laajemmistakin asiakokonaisuuksista: tieto käytössä olleesta yksittäisestä laukusta tahroineen on ideaalilainen kuvaus siitä, millainen käyttöpotentiaali tuotesarjaan kuuluvilla esineillä on.

Tämä analyysi herättää laajempiakin kysymyksiä analyysikohteen rajauksesta: kun uusiokäyttö liittyy läheisesti tutkimuskohteeseen ja esine muuttuu ajassa toiseksi (Kuva 5), tutkimuksen ajallinen rajausta muodostuu keskeiseksi ongelmaksi. Ovatko esimerkiksi esineen aiemmalle materiaalille annetut merkitykset edustavia uuden esineen omina merkityksinä? Tähän voivat vastata etnologisen materiaalisen kulttuurin tutkimuksen ajankohtaiset käsitteet ja menetelmät.

Kansatieteellinen materiaalsen kulttuurin tutkimus

Johdanto

Kansatieteellisessä tai etnologisessa materiaalsen kulttuurin tutkimuksessa käytetään monia käsitteitä, menetelmiä ja aineistoja. Osa niistä on yhteisiä muiden tutkimusnäkökulmien tai tieteenalojenkin kanssa, osa on juuri tälle näkökulmalle ominaisia. Lähestymistapojen runsaus liittyy tutkimuskohteen monipuolisuuteen: materiaalsen kulttuurin käsite voi sisältää paitsi esineet ja niiden käytön, myös rakennuskulttuurin, fyysisen ympäristön kokemisen ja ruumiillisuudenkin. Kokoan tässä keskeisimpiä lähestymistapoja aiheeseen kahden artikkelikokoelman, Korkiakankaan ym. (2008) ja Niemisen ym. (2011) sekä yhden väitöskirjan, Roivaisen (2016) perusteella.

Käsitteet

Materiaalisuuteen käsitteenä on suhtauduttu tutkimushistoriassa eri tavoin. Gabor Wilhélmin artikkelin ja Roivaisen (2016:40) mukaan käsite määriteltiin aiemmin usein yksinkertaisesti, arkiseksi ja käsin kosketettavaksi. Wilhélmi kirjoittaa, että 1970-luvulla sosiaalinen konstruktionismi kuitenkin alkoi haastamaan tätä ajatusmallia: esimerkiksi antropologi Daniel Millerin ajatteluun kuului dialektinen käsitys materiaalisuudesta, joka keskittyi esineiden symbolisuuteen sekä ihmisen ja materian suhteisiin. Bruno Latour taas yhdisti aiempia näkökulmia ajatuksessa, jonka mukaan materiaalisuudella on useita osa-alueita. Hänen töissään keskeisenä käsitteenä on myös materian toimijuus. (Korkiakangas ym. 2008:209-213)

Materiaalisuuden lisäksi myös esineen käsite on yleinen mutta toisaalta monimerkityksinen (Roivainen 2016:37-40). Ihmisten tekemiä kappaleita, artefakteja, on hahmotettu usein esineen elinkaaren käsitteen avulla, muun muassa esinebiografian alalla. Eesineen elinkaaren vaiheiksi käsitetään usein, esimerkiksi Zoltán Fejősin artikkelissa, ensinnäkin valmistus ja toisekseen käyttö eli kulutus. Muita mahdollisia vaiheita ovat jakelun muodot kuten lahjoittaminen sekä käytöstä poistumisen eri muodot kuten varastoon kerääntyminen, jätteeksi muuttuminen ja kierrätys. (Korkiakangas ym. 2008:70) Näitä elämänkaaren

vaiheita ja niiden osatekijöitä kuten tuotannontekijöitä havainnollistamaan on kehitetty viime vuosikymmeninä muun muassa OPUS-diagrammi (Caple 2006, Kuva 5).

Tuotannontekijöihin liittyy keskeisesti myös materiaalin käsite. Tällä käsitteellä voi olla Gabor Wilhélmin artikkelin mukaan käyttöyhteydestä riippuen kaksi merkitystä. Materiaali voi ensinnäkin olla tuotteen osa (*part*), esimerkiksi kun vanha kahva on uuden oven materiaalina. Toisekseen materiaali voi olla osa tuotteen rakennetta (*composition*), esimerkiksi kun puu on oven materiaalina. Näiden kahden välinen ero liittyy myös esineen identiteetin käsitteeseen: oven osana olevaa kahvaa voi pitää esineenä jolla on oma identiteetti, puuta taas ei. (Korkiakangas ym. 2008:214-215)

Esinekulttuuriin liittyy muitakin käsitteitä jotka koskevat esineiden suhteita toisiin esineisiin. Tällainen on muun muassa kokoelman käsite. Kokoelma voi tarkoittaa keräilijän esinekokoelmaa, mutta etnologi Anna-Maria Åströmin artikkelissa myös muuta esineiden joukkoa, jota hän kutsuu englanniksi termillä *assemblage* (Korkiakangas ym. 2008). Toinen, perinteinen tapa suhteuttaa esine toisiin on Attila Paládi-Kovácsin artikkelin mukaan esinetypologioiden soveltaminen ja esineiden luokittelu niiden perusteella eri käsitteiden alaisuuteen (Korkiakangas ym. 2008:24-26). Tällaisia esineluokkia koskevia käsitteitä ovat esimerkiksi tekstiilin, vaatteen, huonekalun, kodinkoneen, työkalun ja ajoneuvon käsitteet.

Esinetypologioita alettiin Paládi-Kovácsin mukaan 1960-luvulla kritisoimaan jäykkänä ja vanhanaikaisina (Korkiakangas ym. 2008). Niiden ja esinebiografian ohella onkin pyritty esittämään käsitteitä jotka kuvaavat esineiden ajallista muuttumista. Tällaisia ovat muun muassa Hanna Snellmanin artikkelissaan käyttämä käsite 'muualta tulleet esineet', *objects from elsewhere* sekä käsite *itinerary*, 'esineiden reitit' (Nieminen ym. 2011). Nämä kuvaavat paremmin materian siirtämistä paitsi paikasta toiseen osana samaa esinettä, myös esineestä toiseen vaikkapa osana kierrätyksen prosessia.

Menetelmät ja aineistot

Tarkastelemissani teoksissa ja niiden artikkeleissa toistuu ensinnäkin etnografisten menetelmien soveltaminen materiaalisien kulttuurin tutkimuksessa. Esimerkiksi marilaisen *solyk*-pyyheliinan merkityksiä tutkinut Ildikó Lehtinen kertoo artikkelissaan, että haastatteli

tutkimuksessaan marilaisen luonnonuskon uhripappia ja havainnoi kuolleen muistajaisia. 2000-luvun poikien vaatetuksen merkityksiä tutkinut Pia Olsson taas haastatteli poikia niin yksilö- kuin ryhmähaastatteluin ja havainnoi muun muassa koulun itsenäisyyspäiväjuhlaa. (Nieminen ym. 2011) Näissä tapauksissa tutkimusaineisto siis tuotettiin etnografisesti itse, mikä soveltuu mielestäni hyvin nykyajan arkisen esinekulttuurin tutkimukseen.

Kun artikkelissa kuvattu tutkimuskohde taas sijoittuu ainakin osittain menneisyyteen, aiemman aineiston tutkimus on yleistä. Tällaisia aineistoja ovat ensinnäkin arkistoaineistot. Naisten housujen käytön historiaa tutkinut Arja Turunen käytti tutkimuksessaan muun muassa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran muistitietoaineistoa (Korkiakangas ym. 2008), Seurasaaren ulkomuseon mattoa tutkinut Katriina Siivonen taas kertoo käyttäneensä Seurasaaren esinekortistoa. Suomalaisuuden merkitystä ruotsinsuomalaisen esineistössä tutkinut Hanna Snellman puolestaan tukeutuu aiempaan haastatteluaineistoon joka on peräisin Nordiska Museetin ”Migrationen Finland-Sverige” -hankkeesta. Snellman tulkitsee artikkelissaan aineistoa uudestaan materiaallisen kulttuurin tutkimuksen näkökulmasta. (Nieminen ym. 2011) Kaikki kolme edellistä arkistoa ovat valtiollisia tai kunnallisia toimijoita, sen sijaan Hanneleena Hieta on käyttänyt yksityisarkistoa tutkiessaan uusikaupunkilaisen Huldin mökin historiaa (Korkiakangas ym. 2008).

Artikkelien kirjoittajat käyttävät lähdeaineistoina myös mediaa ja kirjallisuutta. Niin Pirjo Korkiakangas, Tímea Bata kuin Roivainenkin (2016:30) analysoivat artikkeleissaan vanhoja mainoksia (Korkiakangas ym. 2011). Roivainen käyttää lasten pukemista tai pukeutumista tutkiessaan aineistona myös muun muassa kaunokirjallisuutta, lastenhoito-oppaita ja internetkeskusteluja. Juhani U. E. Lehtonen taas käyttää ainoastaan kirjallisuuslähteitä artikkelissaan sotilasunivormun historiasta. Lehtosen artikkeli kuitenkin erottuu muista siten, että hän on piirtänyt itse kuvia univormuista artikkeleihinsa. (Nieminen ym. 2011)

Materiaallisen kulttuurin tutkimuksessa visuaaliset menetelmät saavatkin erityisen merkityksen, koska esineet ovat dokumentoitavissa visuaaliseen muotoon. Esinepiirrosten lisäksi toinen keskeinen dokumentointimenetelmä on valokuvaus jota käyttää moni artikkelien kirjoittajista. Esimerkiksi Hieta on valokuvannut Huldin mökin rakennettua ympäristöä, Péter Illés taas poliitikko György Gondan jäämistön esineistöä (Korkiakangas ym. 2011).

Illés käyttää visuaalisia menetelmiä myös tutkimustulosten raportoinnin välineenä: hän vertaa aineistona käyttämäänsä Gondan perhevalokuvaa itse ottamiinsa esinekuviin ja esittää kuvat rinnakkain. Näin hän luo yhteyden jäämistössä säilyneiden esineiden ja niiden aiemman käyttökontekstin välille. (Korkiakangas ym. 2011:107) Myös museon esinekokoelmaa Roivaisen (2016:76-81) tavoin kvantitatiivisesti analysoinut Zoltán Fejős esittää tuloksiaan visuaalisessa muodossa: hän suunnitteli tutkimuksen perusteella näyttelyn johon rakennettiin muun muassa fyysisiä esineitä ja sukupuumaista infografiikkaa yhdistelevä kokonaisuus. (Korkiakangas ym. 2011:71)

Materiaalisen kulttuurin tutkimuksen menetelmät liittyvätkin läheisesti myös museoalan ja kulttuuriperinnön hoidon käytänteisiin. Tällaisia käytänteitä ovat muun muassa konservointi, restaurointi, museointi ja repatriaatio. Kaksi ensimmäistä ovat Tuula ja Pekka Leimun artikkelin mukaan lähikäsitteitä: konservointi on esineen varovaista korjaamista, restaurointi taas sen palauttamista entisenkaltaiseen muotoon (Nieminen ym. 2011). Museointia ja repatriaatiota taas voidaan pitää Ildikó Sz. Kristófin artikkelin mukaan toistensa vastakohtina: siinä missä museointi usein erottaa esineen aiemmasta käyttökontekstistaan, repatriaatio taas palauttaa sen kontekstiin joka koetaan aiempaa vastaavaksi (Korkiakangas ym. 2011).

Soveltaminen Äänioikeus-toilettilaukun tutkimukseen

Etnologinen materiaalisen kulttuurin tutkimuksen näkökulma antaa useita aiheellisia lähestymistapoja valitsemani esineen, Äänioikeus-toilettilaukun tutkimukseen. Toilettilaukun elämänsäkaaren keskeisenä osana olevaa kierrätystä tai sille läheisiä ilmiöitä on tutkittu etnologisesti ja tällainen tutkimus asettaa ilmiön omia merkityksenantojani monipuolisemmin eri käsitteellisiin ja kulttuurisiin konteksteihin.

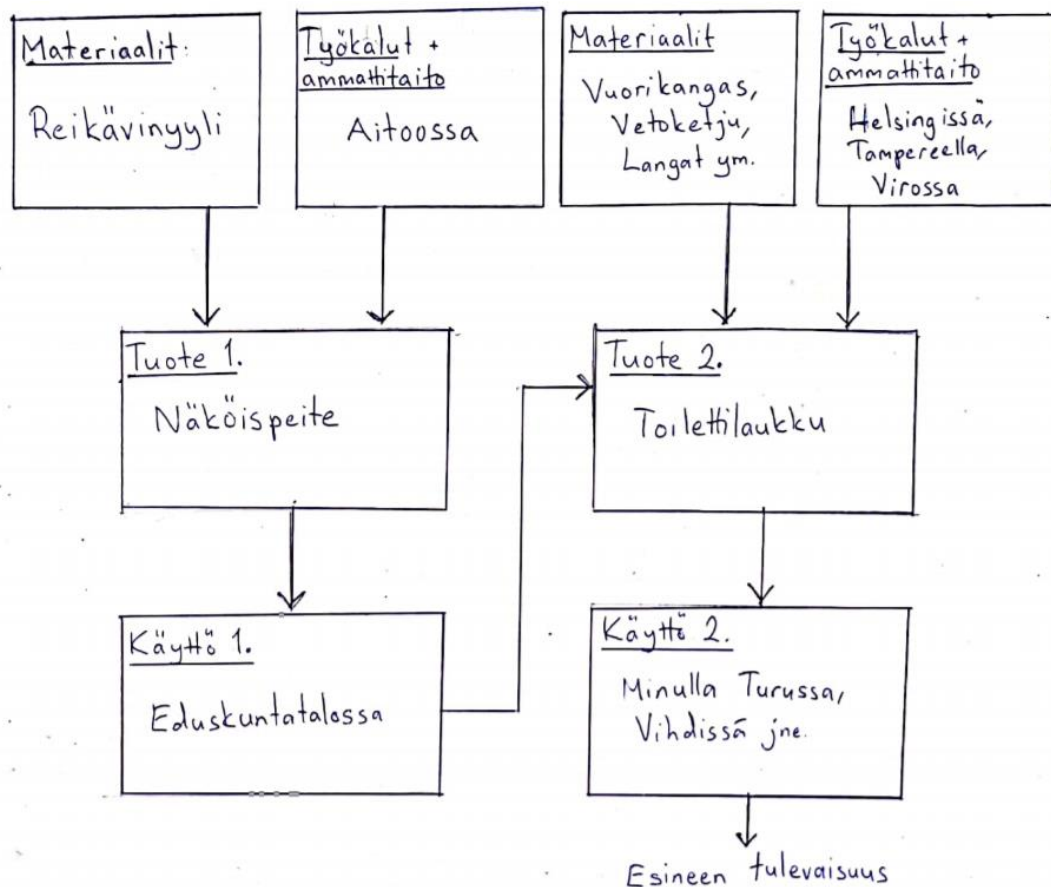
Mielestäni hyvä esimerkki kierrätyksenkaltaisen ilmiön tutkimuksesta on Katriina Siivosen artikkeli. Siivonen kertoo siitä, että perinteisiä räsymattoja valmistettiin käsin lumpuista, käytetyistä tekstiileistä. Tässä on mielestäni keskeinen yhtymäkohta Äänioikeus-toilettilaukkuun: molemmissa aiempi materiaali, lumppu tai eduskuntatalon suojapeite, näkyy valmiissa tuotteessa ja tuote säilyttää siten sisällään muistoja aiemmista tapahtumista. (Nieminen ym. 2011) Gabor Wilhélmin käsitteellistä jaottelua (Korkiakangas

ym. 2008:214-215) soveltaen räsymaton tai Äänioikeus-toilettilaukun materiaali on siten tuotteen osa, *part*, jolla on oma identiteettinsä. Samalla herää kysymyksiä: voisivatko räsymaton kuteiden tai toilettilaukun osien reitit (*itinerary*) kulkea vielä toisiin tuotteisiin niin, että osien aiempi identiteetti ja aiemmat merkitykset säilyisivät?

Näitä kahta esinettä erottaa se, että siinä missä räsymatto on perinteisti talonpoikainen käsityö, toilettilaukku on design-yrityksen tuote. Tässä suhteessa laukku on Marketta Luutosen artikkelin perusteella verrattavissa tekstiilitaiteilija Sirkka Könösen uniikkeihin, ekologisiin design-villapaitoihin. Molempien tuotteiden muotoilulla on pyritty korottamaan kierrätysmateriaalin koettua arvoa. (Korkiakangas ym. 2008) Arvoa ei kuitenkaan voida korottaa loputtomiin; sen sijaan design-vaatetta voi uhkata muodin muuttuminen tai toilettilaukkua käytöstä poistuminen ja sulattaminen muovipussiksi. (Haast. 1) Ehkä design-kierrätystuote onkin jonkinlainen materian merkitysten tihentymä jota odottaa tulevaisuudessa aiempien merkitysten purkautuminen?

Toinen artikkeleissa esiintyvä ilmiö on aineen liikkuvuus. Ulla Vuorelan artikkelissa sivutaan rakennusten siirtämistä paikasta toiseen, Hanna Snellmanin artikkelissa taas käyttö- tai koriste-esineiden liikettä siirtolaisen mukana (Nieminen ym. 2011). Jälkimmäisellä on yhtymäkohtia toilettilaukun käyttötapaan arjessani: vaikka se kulkee matkalla mukana, käytän sitä yleensä vasta perillä ollessani. Lisäksi laukulla on siirtolaisten kuljettamien esineiden tavoin kotipaikkaani liittyviä merkityksiä.

Millaisilla menetelmillä ja minkälaisen aineistojen perusteella toilettilaukkua voisi tutkia materiaalisesta kulttuurin tutkimuksen näkökulmasta? Merkitysanalyysissä sovelsin monia artikkeleiden menetelmiä: haastattelua, valokuvausta ja oman toimintani havainnointiakin. Kuvaillessani laukkuja otin huomioon Roivaisen (2016:53-58) moniaistisen näkökulman aistietnografiaan. Näiden lisäksi kokeilin yhtä artikkeleiden ulkopuolista menetelmää, Chris Caplen (2006) kehittämää OPUS-diagrammia, jota muutin kuvaamaan paremmin kierrätetyn esineen elämänkaarta (Kuva 5). Diagrammistani puuttuu esineen tulevaisuus - uskon että siitäkin saisi tietoa osin samoin menetelmin, tutkimusta laajentamalla tulevaisuudessa.

Kuva 5. Toilettilaukun elinkaaren osa-alueita. Mukailtu Caplen (2006) OPUS-diagrammista.

Lähteet

Primäärilähteet

Haastattelu 1. Globe Hopen Vihdin toimipisteen entinen työntekijä. Vihdissä 7.5.2020.

Kirjallisuus ja muut lähteet

Caple, Chris 2006. *Objects: Reluctant witnesses to the past*. 266 s. Routledge, Lontoo.

Dufva, Mikko 2020. Megatrendit 2020. *Sitran selvityksiä* 162. 72 s. Sitra, Helsinki.

Luettavissa <https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2020/>. Tarkistettu 30.7.2020.

Eduskuntatalon näköispeitteestä uusia tuotteita 2017. Eduskunta. Luettavissa

<https://www.parliament.fi/FI/tiedotteet/Sivut/purkupeitto.aspx>. Tarkistettu 30.7.2020.

Eriksen, Thomas Hylland 2014. *Toista maata? Johdatus antropologiaan*. 431 s. Gaudeamus, Helsinki.

Globe Hope Äänioikeus-toilettilaukku 2020. Highpeak. Osoitteessa <https://highpeak.fi/products/globe-hope-aanioikeus-toilettilaukku>. Tarkistettu 30.7.2020.

Häyhä, Heikki, Jantunen, Sari & Paaskoski, Leena 2015. Merkitysanalyysimenetelmä. *Suomen museoliiton julkaisuja* 64. 52 s.

Korkiakangas, Pirjo, Lappi, Tiina-Riitta & Niskanen, Heli (toim.) 2008. Touching Things. Ethnological Aspects of Modern Material Culture. *Studia Fennica Ethnologica* 11. 277 s. Finnish Literature Society, Helsinki.

Nieminen, Aila, Olsson, Pia, Ruotsala, Helena & Siivonen, Katriina (toim.) 2011. *Aineen taikaa. Näkyvän ja näkymättömän kulttuurin jäljillä*. 365 s. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Rantala, Päivi 2016. *Nokkaunia ja tehotorkkuja. Tutkimusmatka päiväunien kulttuurihistoriaan*. 199 s. Lapland University Press, Rovaniemi. Luettavissa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-310-962-9>. Tarkistettu 30.7.2020.

Reusing the Finnish Parliament House renovation banner 2017. Globe Hope. Osoitteessa <https://www.youtube.com/watch?v=tva7pFBAhsl>. Tarkistettu 30.7.2020.

Roivainen, Päivi 2016. *Puettu lapsuus. Löytöretkiä lastenvaatteiden saarille*. 335 s. Suomen muinaismuistoyhdistys, Helsinki.

Suurkuvatulosteet 2020. Flagmore. Osoitteessa <https://flagmore.com/tuotteet/suurkuvatulosteet/>. Tarkistettu 30.7.2020.

Tuotanto ja materiaalit 2020. Globe Hope. Osoitteessa <https://www.globehope.com/tuotantojamateriaalit>. Tarkistettu 30.7.2020.